

Lisa 4. Kaasamise käigus esitatud märkuste arvestamise tabel

Nr	Ettepaneku esitaja	Ettepanek/avaldus	Arvestamise ja arvestamata jätmise selgitus
1	Rahandusministeerium	1) Art 8.4 Eelarve (rangelt võttes on tegu artikliga, mis on nurksulgudes ja sellisena MFF läbirääkimiste osa, aga sellegipoolest kommentaar): Kui soovida sätestada Erasmus+ eelarve mingi osa kasutamine EK poolt programmi rakendamise kulu katteks, siis tuleks selle osa maksimaalne suurus ja/või määr selguse ja läbipaistvuse huvides ning programmi eelarve Erasmus+ eesmärkide saavutamise toetamiseks kasutatava osa määratlemiseks sätestada määru. Seejuures on vaja vältida kattuvust EL eelarve halduskulude rubriigi (rubriik 4) raames kaetavate (EK) kuludega ning eristada, milliseid Erasmus+ programmi rakendamisega seotud kulusid (sh millist osa neist) kaetakse EL eelarve halduskulu rubriigi vahenditest ning milliseid Erasmus+ programmi eelarve art 8.4 kohasest osast (ning kuidas välditakse kattuvust).	Teadmiseks võetud.
		2) Art 10.2 kohaselt võivad LR-d kanda nt riigiplaanide (EL eelarve rubriigi 1) vahendeid üle Erasmus+ programmi kaudu kasutuseks ning EK korraldaks selliste vahendite kasutust otsese või kaudse juhtimise kaudu, ka on kirjas et selliseid vahendeid kasutatakse „asjakohase LR kasuks“. Samas ei ole määratletud, mil viisil, millise dokumendi kaudu/alusel ja millises ulatuses ning kui konkreetselt saaks LR sellisel juhul määratleda üle kantavate vahendite kasutuse sihtotstarbe, oodatavad tulemused ja kasutusviisi (nt kas selliste vahendite kasutusse suunamine käiks mõne taotlusvooru eraldi eelarveosa kaudu või muul viisil; kas LR esindaja osaleks taotluste hindamisel). Kaudselt võib selle kohta käia art 11.2, aga eespool toodud küsimustele sellest vastuseid ei saa.	Arvestatud.
		3) Art 12.5 : eeldame, et HTM oskab hinnata, kas arvestades võimalikke Erasmus+ kaudu toetatavaid tegevusi ja nende tulemuste saavutamise sõltumist (või mitte sõltumist) projektide elluvijatest on asjakohane näha ette toetuse andmine kuludega mitte seotuna („as financing not linked to costs“) või lihtsustatud kulu arvestuse alusel ning kas, millist tüüpi tegevuste tarvis ning millistel kaalutlustel oleks vaja näha ette võimalus toetuse andmiseks kulu alusel („actual eligible cost reimbursement“). Määruse eelnõu sõnastus näeb viimase viisi kasutamise ette üksnes juhul kui toetatava tegevuse tulemusi muul viisil saavutada ei saa – kas selline määratlus on HTM hinnangul asjakohane ja piisav, arvestades seniseid kogemusi Erasmus+ eelkäija toetuse kasutusega?	Teadmiseks võetud. Praegune tekst kajastab seda, mida riigid on soovinud ja EK arendanud: kus vähegi võimalik kasutada ühikuhindu ja tegelikud kulud (peamiselt võrgustikes teatud juhtudel) tulevad kasutusele vaid seal, kus ühikuhinda kasutada ei ole võimalik.

		<p>4) Art 13 kohaselt võivad programmis osaleda 3. riigid. Samas ei ole määratletud erisust agressioonisõja algatanud riikide võimaliku osalemise kohta (seda ei kata art 13.2.e). Ettepanek kaaluda, kas üldse ja kui, siis millises ulatuses ning kellele sellistest riikidest võiks Erasmus+ programmis osalemine avatud olla. Sama kommentaar-küsimus ka art 14.2.d kohta. (Selles küsimuses oleks otstarbekas küsida ka Välisministeeriumi seisukohta.)</p>	Arvestatud.
		<p>5) Art 15: Arvestades Erasmus+ programmi töökava/tööprogrammi olulist mõju programmi eesmärkide saavutamisele, peaks nende heakskiitmisel sõnaõigus olema liikmesriikidel (nn komitoloogia määruse (EL)182/2011 art 5 kohase kontrollimenetluse (examination procedure) kaudu). Erasmus+ toetuse taotlemise prognoositavuse huvides oleks asjakohane sätestada määrukses tööprogrammi minimaalne sisu (nt kavandatavate taotlusvoorude esialgne ajakava ja seos Erasmus+ eesmärkidega jmt).</p>	Arvestatud.
2	Siseministeerium	<p>Toetame punkti 5.9, mille kohaselt ei tohiks saada programmis osaleda riigid, kes ei jaga EL-i väärtusi. See peab hõlmama osalemise piiranguid ka üksikisiku tasandil.</p> <p>Juhime tähelepanu, et oluline on tagada programmis osalejatele ohuteadlikus turvaolukorrast sihtriikides ning vältida ohtlikesse riikidesse tudengite saatmist. Tuleb pöörata erilist tähelepanu vajadusele tutvustada programmis osalejatele potentsiaalsete sihtriikide kultuurilisi ja usulisi eripärasid, mis on vajalik osaleja ohuteadlikkuse ja turvalisuse tagamiseks.</p>	Teadmiseks võetud. Puudutab rakendustasandit.
3	Kultuuriministeerium	<p>1) Praegune programmimääruse ettepanek on niivõrd üldsõnaline, et jääb ebaselgeks, millele on võimalik toetust taotleda. Sellisel kujul tekitab see ebakindlust nii liikmesriikidele kui ka taotlejatele. Programmimäärusest ei selgu, millised toetussuunad jätkuvad ja millised mitte. Toetame, et toetussuunad oleksid täpsemalt lahti kirjutatud sarnaselt praegu kehtivale programmile (ei pea olema eraldi peatükk spordile). Detailsem programm on oluline õigluskindluse seisukohast taotlejatele tegevuste aegsaks planeerimiseks toetatavate suundade etteennustatavuseks.</p>	Arvestatud.
		<p>2) Spordipersonali mobiilsus on osutunud väärtuslikuks mehhanismiks spordiorganisatsioonide toetamisel. Viimase kahe aasta jooksul on Eestis taotletud neli korda rohkem toetust, kui me pakkuda suudame. Ja see on kaks korda rohkem kui keskmine huvi ELi tasandil. Seega näeme tugevat vajadust selle valdkonna eelarve suurendamiseks.</p>	Arvestatud osaliselt. Erasmus+ läbirääkimistes eelarveküsimusi ei arutata, et mitte ennetada EL

			pikaajalise eelarve läbirääkimisi.
		3) Samal ajal tuleks luua võimalus sporditöötajate kahe-suunaliseks mobiilsuseks. Praegune raamistik keskendub peamiselt osalejate saatmisele, piirates ekspertide, treenerite ja muu personali vastuvõtmise võimalusi. Vastuvõtule tuleks anda võrdne prioriteet, et maksimeerida teadmiste ja kogemuste vahetust. Mõnel juhul on asjakohasem võõrustada paar eksperti kui saata välismaale 10 inimest.	Arvestatud.
		4) Programmi ettepaneku leheküljel 33 punktis on lisatud võrreldes käesoleva programmiga sihtrühma hulgas „learning mobility of athletes“. Jääb arusaamatuks, keda on mõeldud ja kuidas selline õppimisele suunatud tegevus saaks praktikas toimuda. Praktikas ei ole realistlik, et tippsportlane läheb pikemaks ajaks ainult õppima ilma treeningtegevuseeta. Kui sportlane läheb lihtsalt õppima tudengina, siis see peaks olema hariduse valdkonna alt juba praegu toetatav. Sihtrühma laiendamine tähendaks ka märkimisväärselt uusi potentsiaalseid taotlejaid ja suurendaks veelgi survet eelarvele. Meie seisukoht on, et arvestades programmi fookust ja piiratud eelarvet, ei ole mõistlik toetada sportlaste treeninglaagreid ega tippsportlasi.	Arvestatud läbirääkimistel.
		5) Praeguses programmis hallatakse hariduse ja noorte valdkonna väikesemahulisi partnerlusi riiklike agentuuride tasandil, parandades väiksemate organisatsioonide ja uustulnukate juurdepääsu. Riiklikud agentuurid on juba osutunud tugevateks ja tõhusateks partneriteks spordi mobiilsuse meetme rakendamisel. Seega leiame, et neil on olemas võimekus ja kogemus ka juba praegu spordivaldkonna väikesemahuliste partnerluste haldamiseks. Seetõttu soovime, et väikesemahuliste partnerlusprojektide rakendamise detsentraliseerimist spordivaldkonnas kaalutakse tõsiselt. Detsentraliseerimine parandaks juurdepääsu, lihtsustaks protsesse ja suurendaks osalemist, eriti rohujuuretasandi organisatsioonide seas.	Arvestatud.
		6) Leiame, et on vaja ümber määratleda ka abikõlblike mittetulunduslike Euroopa spordiürituste ulatus. Meie seisukoht on, et EL peaks peamiselt toetama laiaulatuslikke Euroopa üritusi: suuri mitme spordiala üritusi, millel on tugev Euroopa mõõde ja tegevused, mis tagavad nende ühiskondliku kasu. Euroopa kohalikud üritused ja üleeuroopalised üritused peaksid olema rahastatud peamiselt korraldajate, osalejate ja riikide tihedas koostöös. Lühiajaliste ja väikese mõjuga tegevuste rahastamist peaks vähendama.	Arvestatud.
		7) Toetame uues programmis ka vastastikuse õppimise meetme jätkamist. Usume, et see on ennast hästi tõestanud meede ning vastastikku õppimine on liikmesriikidele kasulik ja väga vajalik tööriist.	Arvestatud.

		8) Programmi ettepaneku lk 34 punktis b on sisse toodud väljend „Sport Collaborative Alliances“. Palume selgitada, milliseid võrgustikke või organisatsioone on siin mõeldud. Konkreetset selle nimega organisatsiooni spordivaldkonnas ei ole. On olemas erinevad katusorganisatsioonid erinevates valdkondades ja Euroopa Olümpiakomitee.	Arvestatud läbirääkimistel.
		9) Teeme ettepaneku koostööpartnerluse taotlusvoorus piirata nii esitatavate kui partnerina osalevate taotluste arvu organisatsiooni kohta. Uutel organisatsioonidel on raske siseneda, sest pidevalt toetatakse regulaarseid projektide esitajaid. Taotluste arvu piiramisega tagatakse riikide ja organisatsioonide paljususe ja mitmekesisuse, samuti laiem geograafilise tasakaalu. Lisaks aitab taotluste arvu piiramine tõsta projektitaotluste ja projekti elluviimise kvaliteeti.	Teadmiseks võetud. Teemat saab käsitleda tööprogrammide tasandil.
		10) Oleme seisukohal, et tuleks jätkata programmikomiteega. See annab liikmesriikidele, kes programmi rakendavad, võimaluse ka iga-aastase tööplaani koostamise protsessis osaleda ning tagab võimaluse liikmesriikide seisukohtadega arvestamiseks.	Arvestatud.
4	Eesti Maaülikool	1) Eelarve tõus on väga positiivne, aga sellest on vähe, kui soovitakse, et mobiilsuse numbrid kasvaksid. Praegust eelarve kasvu ja inflatsiooni ja Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse kokku liitmist arvestades suudetakse selle eelarvega vaevu mobiilsusnumbreid senisega samal tasemel hoida. Et numbreid kasvatada, peaks sellest eelarvest umbes pool minema kõrghariduse mobiilsuse alla, aga tegelikult on uues programmis nii palju tegevusi, et kõrgharidusele sellest mobiilsuse kasvatamiseks ei jätku. Eesmärk muuta mobiilsus veel kättesaadavamaks ja varasemaks on väga tervitatav. Aga loodame, et programmi haaret suurendades ei kao fookus kõrghariduse mobiilsuselt, mis on kogu programmi alus ja kõige suurem edulugu.	Teadmiseks võetud.
		2) Doktorantide konverentsidel osalemine – kuna meil Eestis on doktorantide mobiilsusteks väga piiratud vahendid, oleks väga positiivne, kui konverentsidel osalemine oleks programmis lubatud ja saaksime seda sealt toetada ja kui minimaalne õpirände periood sel juhul oleks 2 päeva nagu töötajate õpirände puhul.	Arvestatud.
		3) Üliõpilaste pikaajaline õpiränne – kuigi oleme lühiajalise õpirände võimalusega rahul, siis mitte miski ei asenda pikaajalise õpirände mõju ja väärtust. Siinkohal rõhutaksime, et selleks, et rohkem üliõpilasi pikaajalises õpirändes osaleks, tuleb märgatavalt tõsta stipendiumimäärasid. Töötajate õpiränne – üldjuhul ongi Erasmus+ ainuke rahastusallikas oma lähetuste rahastamiseks ja teiste ülikoolidega õppe valdkonnas koostöö tegemiseks.	Teadmiseks võetud.

5	Rakenduskõrgkoolide Rektorate Nõukogu	1) Väljakutseks on kindlasti halduskoormuse vähendamine ja toetuste parema kättesaadavuse tagamine, kuid positiivne on, et programmimääruse ettepanekus on sellele vajadusele tähelepanu pööratud.	Arvestatud.
		2) Digitaliseerimise osas on vajalik keskenduda olemasolevate süsteemide jätkusuutlikkuse tagamisele, et need toimiksid programmiperioodide üleselt. Väga positiivne on olnud õppimise eesmärgil toimuva mobiilsuse dokumentide, eeskätt õppelepingute, digitaalne kinnitamine. Järgmisel programmiperioodil võiks see suundumus jätkuda ning laieneda ka teistele õpirände vormidele (nt üliõpilaste praktikalepingutele ja kõrgkoolide töötajate mobiilsuslepingutele). Samuti tasuks kaaluda mobiilsusdokumentide ja toetuslepingute vormide ühtlustamist kogu programmiperioodiks, et vältida liigset halduskoormust nii taotlejate kui ka riiklike agentuuride jaoks.	Arvestatud.
		3) Toetusmäärade paindlikkus ja realistlikkus: praegune programm ei arvesta piisavalt sihtriikide elukallidust ega õpirännete tüüpide eripära. Näiteks lühiajaliste õpirännete puhul võivad kulud olla proportsionaalselt suuremad ja toetuste määrad ei kata tegelikke kulusid, mistõttu osalejad peavad ise olulise osa kuludest katma. KA171 õpirännete ¹ ebavõrdsus: KA171 tegevuse raames saavad partnerriikide töötajad programmi riikidesse õpetama või koolitusele tulles väiksemat toetust kui vastupidi. Lisaks puudub KA171 tudengitel võimalus osaleda BIP-idel ² ning nad ei lähe BIP-i osalejate arvestusse, mis piirab nende kaasatust ja võimalusi. Elukalliduse alusel jagatud riikide grupid: Euroopa riikide jaotamine kolme elukalliduse gruppi ei vasta tegelikkusele. See muudab toetused ebaadekvaatseks, eriti kõrghariduse üliõpilaste pikaajalise õpirände puhul, kus sihtriigi kulud ei ole toetustega kaetud.	Teadmiseks võetud. Puudutab rakendustasandit.
		4) Toetused peaksid olema paindlikult kohandatavad vastavalt sihtriigile ja õpirände tüübile.	Arvestatud
		5) Vähemate võimalustega osalejate toetamine peab olema lihtsam ja selgemini rakendatav. Rahaline lisatoetus ja kaasamistoetus peaksid vähendama tõkkeid just väiksemate ja haavatavamate osalejagruppide jaoks.	Arvestatud.

¹ KA171 (Key Action 171) õpiränne on Erasmus+ programmi meetme tüüp, mis toetab õpirännet väljaspool Euroopa Liitu ehk nn *international credit mobility*.

² BIP tähendab *Blended Intensive Programme* ehk lühike intensiivne õppetegevus, mis ühendab füüsilise õpirände ja virtuaalse koostöö.

		6) Programmi haldamisega kaasneb halduskoormuse kasv, mistõttu on oluline, et tagatakse proportsionaalne tööjõu ja ressursside jaotus. Selge ja lihtne dokumentatsioon ning hästi koolitatud koordinaatorid aitavad tagada programmi sujuva rakendamise. Tugev koordinaatorite tugi vähendab vigade arvu ja suurendab rahastuse tõhusat kasutust.	Teadmiseks võetud.
		7) Digitaliseerimise ja platvormide ühilduvus on programmi edukuse seisukohalt kriitilise tähtsusega. Olemasolevate süsteemide jätkusuutlik toimimine peab olema tagatud.	Arvestatud.
6	Tallinna Tehnikaülikool	1) Peame vajalikuks vähendada halduskoormust ja muuta programmis osalemine paindlikumaks (koostöö kolmandate riikidega). Euroopa peab olema atraktiivne õppimiskoht ka väljaspoolt ELi tulevatele talentidele; toetame täiendavaid mehhanisme, mis seda võimaldavad.	Arvestatud osaliselt. Toetame kolmanda riikidega koostööd, aga oluline on arvestada julgeoleku aspektidega.
		2) Soovitame maksta kõrgemat mobiilsusstipendiumit riigile prioriteetsetes valdkondades õppivatele üliõpilastele (inseneriõpe, IT, õpetajakoolitus, meditsiin), et kõrgemad välisõppe stipendiumid võiksid kujuneda motiveerivaks asjaoluks välisõppesse siirdumisel.	Arvestatud osaliselt. Seisukoht, mis käsitleb EL strateegiliste stipendiumite toetamist, võimaldab maksta kõrgemat mobiilsusstipendiumit osaliselt valdkondades, mis on ka riigi vaatest prioriteetset.
		3) Eesti Erasmus+ eelarve jaotamisel ülikoolide vahel palume arvestada riiklikult kokkulepitud prioriteete: inseneriõpe, IT, õpetajakoolitus, meditsiin.	Teadmiseks võetud.
		4) Töötajatele ja doktorant-nooremteaduritele mõeldud stipendiumide maksuvabastus. See suurendaks programmi atraktiivsust ja vähendaks halduskoormust.	Mitte arvestatud. Siseriiklik küsimus.
		5) Konverentsitoetused doktorantidele. Uue programmi raames võiks kaaluda doktorantide toetamist rahvusvahelistel konverentsidel osalemisel.	Arvestatud.
7	Tartu Ülikool	1) Poliitikate toetamise ja projektitegevuste ühendamisel ühtseks (võimekuse kasvatamise) sambaks peame oluliseks tagada, et eelarve jaotus ei nihkuks ebaproportsionaalselt poliitikategevuste kasuks võrgustumise ja koostööprojektide arvelt.	Teadmiseks võetud. Teemat saab käsitleda tööprogrammide tasandil.

	2) Kuna kavandatakse osalemise vanusepiiri alandamist ja seeläbi uute vanusegruppide kaasamist, on oluline rõhutada ka kõrghariduse tegevuste eelarve suurendamise vajadust, et tagada tasakaalustatud areng kõigis haridussektorites.	Teadmiseks võetud. Erasmus+ läbirääkimistes eelarveküsimusi ei arutata, et mitte ennetada EL pikaajalise eelarve läbirääkimisi. Toetame sünergiate loomist teiste EL fondidega, mis võimaldaks muu hulgas ka kõrgharidussektori rahastamist.
	3) Arvestades Eesti paiknemist Euroopa äärealal ning piiratud sotsiaalsete tagatiste kättesaadavust, on eriti oluline rõhutada õpirände stipendiumi suurendamise vajadust kõigi üliõpilaste jaoks. Vastasel juhul on seatud eesmärkide saavutamine kaheldav, seda enam, et elamis- ja reisikulud on kasvanud oluliselt kiiremini kui toetuste määrad.	Teadmiseks võetud. Puudutab rakendustasandit.
	4) Peame oluliseks, et juhul kui ühisõppekavade (nii Erasmus Munduse kui ka Euroopa kraadimärgisega) üliõpilaste õpirände stipendiumid rahastatakse Erasmus+ õpirände programmist (praegune KA131), suurendatakse vastavalt ka kõrghariduse õpirände stipendiumite eelarvet. Ühisõppekavade tegelik väärtus avaldub siis, kui neist saavad osa võimalikult paljud üliõpilased – seetõttu tuleks soodustada eri vormides ühiste õppekavade loomist ning õppijate mobiilsust nende raames.	Teadmiseks võetud. Erasmus+ läbirääkimistes eelarveküsimusi ei arutata, et mitte ennetada EL pikaajalise eelarve läbirääkimisi.
	5) Tuleb arvestada, et Euroopa kraadimärgisega õppekavadega kaasnevad märkimisväärsed elamis- ja reisikulud ning kõrge halduskoormus ülikoolidele, mistõttu on need võimalused kättesaadavad vaid vähestele. Peame oluliseks, et toetusmeetmed ei keskenduks üksnes väga kallitele ja ressursimahukatele ühisõppekavadele ühelt poolt ning lühiajalisele põimitud õpirändele teiselt poolt, vaid panustaksid ka tavapäraste õppekavade integreeritud õpirände arendamisse, mis võimaldab osalemist laiemal üliõpilaskonnal.	Teadmiseks võetud. T Erasmus+ läbirääkimistes eelarveküsimusi ei arutata, et mitte ennetada EL pikaajalise eelarve läbirääkimisi. Ühtlasi on see tööprogrammi tasandi mitte määruse tasandi küsimus.
	6) Arvestades, et Euroopa Komisjon rõhutab asutuste töötajate võrgustumise ja koostöö tähtsust, teeme ettepaneku muuta kõrghariduse valdkonnas töötajate õpirände tegevused paindlikumaks. Kehtiv eristus – õppetöö läbiviimine versus koolitusel osalemine – on liialt	Teadmiseks võetud, tegu on rakendustasandi küsimusega.

	<p>piirav, kuna töötajate rahvusvahelised lähetused täidavad võrgustumise ja koostöö eesmäärke väga mitmekesiste ja sageli kombineeritud tegevuste kaudu (nt konverentsid, koostöökoosolekud, seminarid). Soovitame anda kõrgkoolidele suurem otsustusvabadus tegevuste kavandamisel ja rakendamisel.</p>	
	<p>7) Samuti peame oluliseks arvestada noorenteaduritest doktorantide vajadusega omandada rahvusvahelist kogemust – sealhulgas osalemine konverentsidel ja pikemaajalised uurimistööga seotud lähetused – ilma et neid surutaks tavapäraste üliõpilaste või töötajate õpirände tegevuste raamidesse.</p>	Arvestatud.
	<p>8) Erasmus+ harta põhimõtete täitmise jälgimise peamine mehhanism ei peaks olema mahukas aruandlus iga kahe aasta tagant. Programmi lihtsustamise nimel ootavad kõrgkoolid, et programmiperioodi vältel õpirände korraldamiseks eraldataks vahendeid paindlikumate ja väiksema halduskoormusega mehhanismide kaudu.</p> <p>Kuna programmi fookuses on esmakordsed ja väiksemad taotlejad, peame oluliseks rõhutada, et lihtsustamine peab toimuma ka kõrghariduse valdkonnas – nii organisatsioonide jaoks projektide haldamisel (nt Erasmus+ üleilmne KA171, mille puhul ülikoolid ja võrgustikud on korduvalt väljendanud vajadust lihtsustatud protseduuride järele) kui ka osalejate jaoks (nt lühiajalise põimitud õpirände puhul, kus halduskoormus on võrreldav pikaajalise õpirändega).</p> <p>Lisaks asutustele suunatud protsesside lihtsustamisele tuleb kriitiliselt hinnata ka osalejate asjaajamiskoormust. Lühiajalise põimitud õpirände puhul on üliõpilastele ja ülikoolidele lasuv halduskoormus samaväärne pikaajalise õpirände omaga. Samuti tuleks hinnata, kas kõik projektisüsteemi kaudu kogutavad andmed on vajalikud ja põhjendatud. Oluline on jätkata investeeringuid programmi digitaliseerimisse (ESCI, EWP), et tagada jätkusuutlik ja kasutajasõbralik lahendus.</p>	Arvestatud.
	<p>9) Rõhutame vajadust tagada ressursi kasv nii programmi koguelarves kui ka toetuste määrade suurendamises, et tagada kõrghariduse õpirände ja projektitegevuste jätkusuutlik areng.</p>	<p>Teadmiseks võetud. Erasmus+ läbirääkimistes eelarveküsimusi ei arutata, et mitte ennetada EL pikaajalise eelarve läbirääkimisi.</p>

	10) Peame oluliseks, et jätkuvalt toetataks ka kõrgharidusvaldkonna töötajatele suunatud koolitusi, õppereise ja parimate praktikate vahetust võimaldavaid tegevusi.	Teadmiseks võetud.
	11) Digioskuste ja õpetamise innovatsiooni arendamine on ülioluline ka Eesti digiriigi kuvandi säilitamiseks. Eriti tuleks pöörata tähelepanu tehisintellekti (AI) rakendustele hariduses.	Teadmiseks võetud. Tegu on tööprogrammi tasandi küsimusega, kus sätestatakse täpsemad sisulised prioriteedid.
	12) Programmi ettepanekus rõhutatakse oskuste arendamist, mis on vajalikud rohepöörde, digipöörde ja tööjõupuudusega valdkondade (nt STEM, tehisintellekt, küberturvalisus) arenguks, mis on ka Eestis prioriteetsed. Teeme ettepaneku lisada selgesõnaline viide humanitaar- ja sotsiaalteaduste ning interdistsiplinaarsete käsitluste olulisusele, et tagada tasakaalustatud ja terviklik lähenemine oskuste arendamisele.	Arvestatud osaliselt. Eesti seisukohtades rõhutame tasakaalustatud ja terviklikku lähenemist oskuste arendamisele.
	13) Eesti seisukoht võiks olla, et ühisõppekavad – sõltumata valdkonnast, alliansside raames või väljaspool neid – on väärtuslik vahend rahvusvahelise õpikogemuse pakkumiseks. Kuna reaalselt toimivaid ühisõppekavasid on Eestis veel vähe, tuleks esmajärjekorras toetada ja motiveerida uute ühisõppekavade loomist, mitte piirata nende arendamist.	Arvestatud. Eesti toetab ühisõppekavade loomist vastavalt Vabariigi Valitsuse 22.11.2024 istungil heaks kiidetud Eesti seisukohtadele Euroopa kõrghariduspaketi nõukogu soovitusel eelnõude kohta.
	14) Toetame noortele suunatud võimaluste koondamist ühe katuse alla (Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpus), kuna see lihtsustab ja ühtlustab osalemisvõimalusi ning suurendab programmi kättesaadavust.	Arvestatud.
	15) Euroopa ülikoolide allianside rahastamine on kavandatud nii Erasmus+ programmi kui ka Konkurentsivõime Fondi alla. Peame oluliseks, et rahastuse proportsioonid ja eesmärgid sõnastatakse selgelt. Toetame näiteks innovatsioonitegevuste rahastuse viimist Konkurentsivõime Fondi eelarvesse, et tagada selgem rollijaotus ja vältida dubleerimist.	Arvestatud
	16) Digitaalse infrastruktuuri osas toetame Euroopa Komisjoni tähelepanu juhtimist vajadusele tagada toimivad projektiinfosüsteemid. Peame oluliseks rõhutada, et senine kogemus Beneficiary Module'i (BM) arendamise ja töökindlusega ei ole olnud rahuldav. Edaspidi tuleb tagada:	Arvestatud

		<p>o tehniliste tõrgete miinimumini viimine,</p> <p>o projektide algust arvestav tähtaegne kasutuselevõtt,</p> <p>o kasutajate vajadusi arvestavad kaasaegsed ja funktsionaalsed lahendused</p> <p>Erasmuse programmi õpirände protsesside digitaliseerimist (ESCI, EWP) tuleb järjepidevalt jätkata, arvestades ka ülikoolide alliansside erivajadusi.</p>	
		17) Rõhutame vajadust tagada riiklike programmibüroode piisav rahastus ning selgelt määratletud roll ja vastutus. See on eeltingimuseks kvaliteetsete teenuste ja tugeva tugivõrgustiku pakkumisel asutustele ning võimaldab programmibüroodel võtta juhtroll tegevuste tõhusal rakendamisel.	Arvestatud.
		<p>18) Programmiväliste riikidega koostöö toetuse ulatus ei ole esitatud ettepanekus selgelt määratletud.</p> <p>Teeme ettepaneku võimaldada programmiväliste riikide kaasamist ka Euroopa ülikoolide allianssidesse.</p> <p>Rõhutame ootust, et Erasmus+ üleilmset programmi lihtsustataks, tagades, et taotlusprotsess toimiks samadel põhimõtetel nagu Euroopa-sisese õpirände puhul.</p>	Arvestatud osaliselt, toetame kolmanda riikidega koostööd, aga oluline on arvestada julgeoleku aspektidega. Taotlusprotsesside lihtsustamist toetame.
		19) Toetame programmi laiendamist viisil, mis aitab kandidaatriikidel liikuda lähemale Euroopa Liiduga ühinemisele. Eesti võiks selles protsessis olla ambitsioonikas ning tugevdada oma rolli idapartnerluses, nagu on seatud eesmärgiks ka Tartu Ülikooli arengukavas aastateks 2026–2035.	Arvestatud.
		20) Teeme ettepaneku, et programm toetaks veebipõhise õppe arendamist arengukoostööriikidega, arvestades seejuures kõiki horisontaalseid prioriteete – kaasamist, keskkonnasäästlikkust, Euroopa väärtuste edendamist ja osalust demokraatlikes protsessides ning digitaliseerimist.	Arvestatud läbirääkimiste käigus. Toetame veebipõhise koostöö ja õppe võimaldamist Erasmus+ programmi raames.
8	Eesti Kaitseväge Akadeemia	1) Suurim murekoht on toetusmäär, mis mõnikord ei arvesta sihtriigi elatustaset/elukalidust.	Teadmiseks võetud. Teema pole määruse tasandi küsimus, aga arvestame edasistes rakendustasandi aruteludes.
9	Õpetajate Ühenduste Koostöökoda	1) Halduskoormus ja ebausaldusväärsed IT-süsteemid tekitavad jätkuvalt koolidele ja õpetajatele raskusi. Nende lihtsustamist tuleb senisest enam tagada;	Arvestatud.

		2) STEM- ja loodusainete õpetuse arendamine tuleks nimetada selgesõnaliselt eraldi prioriteedina.	Arvestatud osaliselt. Seletuskirja seisukohtades kajastub, et tähelepanu tuleb pöörata MATIK ainete õpetuse tugevdamisele.
		3) Õpetajate professionaalse arengu toetus (sh loodusainete õpetajate) tuleks lisada programmiliste eesmärkide hulka, et rõhutada tähelepanu pööramist õpetajakutse atraktiivsuse ja kvaliteedi kasvule; Kutseõppe ja üldhariduse õpetajate rändevõimalused, eriti loodusainetes;	Teadmiseks võetud. Tegu on tööprogrammi tasandi küsimusega.
		4) Regionaalne tasakaal – eraldi rõhutada, et maapiirkondade ja väikekoolide osalemisvõimalused tuleb tagada.	Arvestatud.
10	Eesti Noorsootöötajate kogu	1) Murelikuks teeb Programmi fookuse nihkumine pelgalt konkurentsivõimele ja majandusele. Nii kodanikuaktiivsuse, kui ka konkurentsivõime kujundamisel, mängib keskkonnana olulist rolli just mitteformaalne ja informaalne õpe (olulisel määral noorsootöö), kuid Programmi ettepanekus pole vastava õppimise väärtus piisavalt nähtav. Noorsootööd käsitletakse vaid vahendina teiste eesmärkide saavutamiseks. See ei ole piisav, vaid peab olema programmiliselt eraldi eesmärk, mis on kooskõlas EL arengutega selles vallas (sh Euroopa Noorsootöö Agenda käivitamisega ning viimase Euroopa Noorsootöö Konvendi seisukohtadega noorsootöö dimensiooni suurendamise vajadusest EL tasandil).	Arvestatud.
		2) Senised programmid on olnud ühed tugevamad EU Noortestrategia rakendamise instrumendid ning on murettekitav, et uues ettepanekus sellist seost esile toodud pole. Ka uus programm on üks vähestest otsese mõjuga instrumentidest, millega noortevaldkonda ning noorsootööd arendada ja EU Noortestrategiat ning ka Euroopa Noorsootöö Agendat ellu viia. Seega peab ettepanek põhinema olulisel määral ka eelmainitud poliitikatel.	Arvestatud.

	<p>3) Me ei saa nõustuda, et puuduvad nii eraldiseisev noortepeatükk, kui ka selleks eraldatud miinimumeelarve. Programmi eesmärki jõuda vähemkindlustatud, vähem kaasatud ja haavatavatesse sihtrühmadesse kuuluvate noorteni saab täita just noortevaldkonna (kitsamalt, noorsootöö) kaudu. Seega, ilma noortevaldkonna eristusest väheneb programmi mõju tervikuna.</p> <p>Nii eraldiseisva peatüki kui ka eelarve puudumine ei lihtsusta tegevusi, vaid suurendab ebaõiglast konkurentsi valdkondade vahel. Noorsootöö põhineb paljuski kodanikeühendustel ning struktuurselt ei ole võimalik konkureerida samaväärselt ülikoolide, kutsekoolide ning üldhariduskoolidega nende projektivõimekuses, kergemini kaasatava osalejate sihtgruppi osas ja rahastuses. Peatüki puudumine kahandab Programmi poolt noortevaldkonna nähtavust ja süsteemset tuge. Peame kriitiliselt oluliseks, et igal valdkonnal on eraldi spetsiifilised eesmärgid.</p>	Arvestatud.
	<p>4) Leiame, et noorte peatükile reserveeritud eelarve maht peab suurenema vähemal 15 protsendini. Praegune eelarve kasv ei ole piisav. Arvestades inflatsiooni ja ESC liitmist, on see sisuliselt mõjutu. Toetame Euroopa Noortefoorumi seisukohta, et vaja on vähemalt mitmekordset kasvu.</p>	Teadmiseks võetud. Erasmus+ läbirääkimistes eelarveküsimusi ei arutata, et mitte ennetada EL pikaajalise eelarve läbirääkimisi.
	<p>5) Regionaalne ebavõrdsus ja ääremaastumine pole eraldi välja toodud. Kulude hüvitamise loogika ei arvesta äärealade eripärasid (nt kallimad lennud, vähesed ühendused). Toetame mõtet, et teatud kulutüüpidel peaks äärealadele olema suurem toetus ning otselende tuleks käsitleda rohesõiduna, kui muid mõistlikke ühendusi pole.</p>	Teadmiseks võetud. Puudutab rakendustasandit.
	<p>6) Roheülemineku käsitlus on liiga kitsas – pelgalt CO₂ ja transpordi mõõdikud, ilma toetava kasvatustöö mõõtmata.</p>	Teadmiseks võetud. Tegu on tööprogrammi tasandi küsimusega, kus sätestatakse täpsemad sisulised prioriteedid.
	<p>7) Leiame, et Programm võiks konkreetsemalt viidata (mitte ainult ristrahastamise kontekstis) EL poliitikatele, sh noorsootöö arendamise toetamise olulisusele fondides (nt ESF, Horizon). See peab olema nähtav ja toetatud, et tagada teadmuspõhisus ja strateegiline mõju ning suuremat rahastusmeetmete koosmõju.</p>	Arvestatud osaliselt. Seisukohtades tuuakse välja vajadus tugevdada koostööd ja sünergiaid kogu Erasmus+ programmi üleselt teiste EL fondide ja programmidega.

	8) Programmis võiks olla suurem paindlikkus vanusepiirides, et kaasata ka nooremaid noori.	Teadmiseks võetud. Tegu on rakendustasandi küsimusega.
	9) Riiklike agentuuride rolli säilitamine ja piisav rahastamine. Agentuuride roll on olulisel määral seotud ka toetatavate valdkondade võimekuse suurendamisega, eriti oluline on see detsentraliseeritud valdkondadele (ehk noorte- ja spordivaldkonnad). Leiame, et agentuuride TCA vahendid võiksid kasvada, mille abil oleks võimalik tõhusamalt kiirendada ka vajalikke reforme, uute teemade ja prioriteetide rakendamist, taotlejate võimekuse suurendamist programmi kiiremaks ning stabiilseks käivitamiseks ja elluviimiseks.	Arvestatud osaliselt. Seoses TCA vahendite kasvuga, Erasmus+ läbirääkimistes eelarveküsimusi ei arutada, et mitte ennetada EL pikaajalise eelarve läbirääkimisi.
	10) Programmi üldise elluviimise riskiks on ka Agentuuride igapäevase tegevuse hajusam reguleerimine. Toetame kindlamaid tingimusi riikidele Agentuuride tegevuse rahastamisel, sh minimaalset kohustuslikku panust Agentuuride eelarvesse, mis võiks olla vähemalt võrdne Komisjoni panusega.	Mitte arvestatud. Seisukohtades on märgitud, et toetame paindlikumat lähenemist riikliku agentuuri tegevuskuludesse panustamisel, mis ei sätesta konkreetset osakaalu liikmesriikide poolsele kaasfinantseerimisele.
	11) ESCi senist mõju ning "brändi" on vaja hoida ning arendada. Väga oluline on säilitada kohaliku tasandi solidaarsusprojektide võimalust	Arvestatud.